

Tema 2. Evaluarea morală a comportamentului uman

Unități de conținut:

1. Principiu, valoare/ nonvaloare, virtute/viciu, regulă morală
2. Moral – imoral – amoral – nonmoral: etichete ale comportamentului uman
3. Factorii determinanți ai comportamentului etic
4. Autonomie morală și responsabilitatea personală
5. Responsabilitatea socială a specialistului
6. Dilemele etice: tipuri și modalități de gestionare

Desfășurarea cursului:

FACTORII DETERMINANȚI AI COMPORTAMENTULUI ETIC

1. Reglementările guvernamentale. Reglementările guvernamentale interzic anumite procese de producție, fabricarea unor produse, producerea anumitor materiale sau efectuarea unor practici comerciale. Firmele trebuie să cunoască ce este interzis în afaceri și să respecte anumite prevederi legale. Datorită caracterului lor imperativ, reglementările guvernamentale fac ca afacerile unei firme să fie legale sau ilegale. De exemplu, în cadrul luptei cu fumatul în Republica Moldova au fost drastic limitate posibilitățile producătorilor de țigări în reclamarea producției sale. Este interzisă reclama țigarilor la televiziune, radio, pe panouri.

Dacă reglementările sunt insuficiente și permit desfășurarea de către firmă a unor activități incorecte sau care ar leza interesele clienților ori ale partenerilor, afacerile pot fi legale, dar neetice, incorecte. Această situație este frecvent întâlnită în practicile întreprinderilor, datorită inexistenței unui sistem legislativ coerent care să reglementeze activitatea economică. Astfel, s-a pus problema ca producătorul nu numai să informeze consumatorul despre conținutul produsului, dar ca toată informația de pe etichetă să fie clară (ca consumatorul să înțeleagă ce înseamnă fiecare termen utilizat) și să se indice cum va influența asupra sănătății. De exemplu, în SUA au fost revizuite etichetele a catorva companii, ce conțineau informație incorectă. A fost interzisă vânzarea produselor firmei „Procter and Gamble” sub denumirea ”Citrus Hill Fresh” deoarece, cuvântul „fresh” (proaspăt) nu poate fi atribuit unui produs din concentrate. În Republica Moldova conform normelor în etichetarea produselor alimentare este interzisă utilizarea desenelor, ilustrațiilor al fructelor și legumelor pe etichetă, dacă acest produs este fabricat fără utilizarea componentelor naturale. Fiindcă, deseori consumatorul se orientează la o portocală apetizantă sau la un ananas exotic desenat pe etichetă, fără a atrage atenție că cumpără o băutură din apă, îndulcitori, aromatizanti și nici un fel de portocale sau ananasi.

2. Codurile de etică. Într-o economie concurențială modernă corectitudinea în afaceri este unul din elementele definitorii pentru succes. Datorită acestui fapt, firmele încearcă să dezvolte la proprii salariați un comportament etic. Codurile de etică ale firmelor se adresează atât personalului propriu servind în procesul de încadrare pe funcții, promovare și salarizare, cât și partenerilor de afaceri.

Firmele de renume din întreaga lume au elaborat astfel de coduri de etică, ele constituindu-se într-o adevărată carte de vizită prin care se creează imaginea asupra modului în care acestea înțeleg să facă afaceri și să-și trateze partenerii.

3. Caracteristicile individuale. Încă din copilărie, fiecare persoană își dezvoltă un set propriu de valori care este influențat de părinți, profesori, prieteni, societate. Fiecare persoană

invata sa distinga între „bine” si „rau”, între „corect” si „incorect”, structura psihica si sistemul de educatie avand un puternic impact asupra gradului de stabilitate a acestor valori.

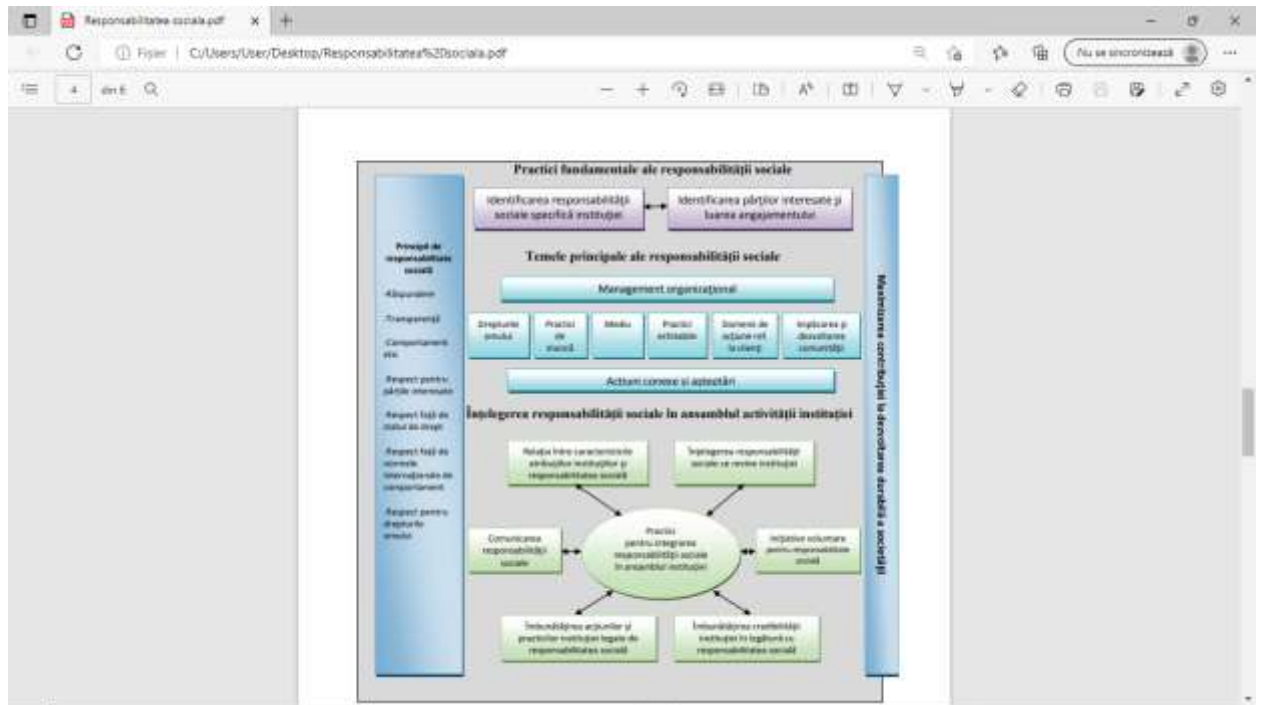
4. Regulamentele universităţii. Membrii unei organizatii tind sa respecte conduita prescrisa de regulamentele de organizare si functionare, regulamentele de ordine interioara, diverse norme interne pentru unele activitati specifice sau fisele posturilor.

5. Presiunea sociala. Sunt factori care au o influenta esentiala asupra eticii afacerilor si a responsabilitatii sociale. In situatii dificile sau de criza, firmele sunt tentate sa reduca responsabilitatile sociale si standardele etice.

RESPONSABILITATEA SOCIALĂ A SPECIALISTULUI

Responsabilitatea socială este definită conform standardului internațional SR ISO 26000:2011, ca fiind: “responsabilitatea unei organizații față de impactul deciziilor și activităților sale asupra societății și mediului, manifestată printr-un comportament etic și transparent, care contribuie la o dezvoltare durabilă, inclusiv la sănătatea și bunăstarea societății, ia în considerare așteptările părților interesate, respectă legile în vigoare și este în acord cu normele internaționale de comportament, este integrată în ansamblul organizației și aplicată în relațiile sale”.

Asigurarea unui înalt nivel de calitate în toate instituțiile publice, în concepția noastră, trebuie să se realizeze cu luarea în considerare și a unui înalt nivel de responsabilitate socială din partea întregului personal, în exercitarea atribuțiilor conferite prin lege. În acest sens, avem în vedere că performanțele tuturor organizațiilor, în relație cu societatea globalizată în care funcționează și a impacturilor acestora asupra calității vieții și a mediului, constituie o componentă critică a măsurii performanțelor totale și a capacităților lor de a continua să funcționeze consecvent în mod eficace și eficient. Practic, considerăm că toate organizațiile la nivel mondial trebuie să fie din ce în ce mai conștiente, de necesitatea și beneficiile unui comportament social responsabil și echilibrat, care să contribuie la o dezvoltare durabilă. În viziunea instituțiilor europene, responsabilitatea socială este considerată a fi “modul unei firme de a integra preocupările sociale, de mediu și economice în sistemul de valori și cultura organizațională, pentru a asigura luarea deciziilor strategice și operaționale într-o manieră transparentă și responsabilă, și de a stabili prin urmare practici mai bune în cadrul firmei, pentru a crea bogăție și a îmbunătăți societatea” 82. Astfel putem afirma, fără teama de a greși, că responsabilitatea socială reprezintă comportamentul etic continuu în orice tip de activitate, pentru a contribui la dezvoltarea economică durabilă, prin îmbunătățirea calității vieții, forței de muncă, precum și a comunității locale și a societății în general. Mai multe de atât, în prezent anvergura mondială a unor domenii de acțiune și recunoașterea pe scară largă a responsabilității sociale arată că problemele relevante cu care se confruntă toate organizațiile, se pot extrapola mult dincolo de cele existente în imediata vecinătate a acestora. Astfel, în contextul noii responsabilități sociale, considerăm că performanțele așteptate din partea organizațiilor și durabilitatea acestor performanțe, în relație cu societatea în care funcționează, cu mediul intern și internațional, constituie o componentă critică a măsurii performanțelor lor totale și a capacității lor de a funcționa eficace și eficient, în raport cu performanțele globale ale societății.

DILEMELE ETICE: TIPURI ȘI MODALITĂȚI DE GESTIONARE

Dileme etice, cunoscute și sub numele de dileme morale, sunt situații ipotetice în care este necesar să se ia o decizie între două opțiuni diferite. Pentru ca aceasta să fie o dilemă etică, nici o opțiune nu trebuie să fie acceptabilă în conformitate cu normele sociale prin care persoana este guvernată.

Dilemele etice nu pot fi soluționate în mod satisfăcător dacă persoana respectă un cod moral tradițional. Atunci când sunt prezentate, nici societatea, nici valorile individuale nu pot oferi un răspuns acceptabil individului care trebuie să ia decizia.

Aceste tipuri de dileme apar în principal în discipline precum filosofia, ipotetic. Obiectivul său principal este de a ajuta persoana căreia i se adresează să reflecteze asupra propriilor valori, etică și cod moral. Cu toate acestea, este posibil ca la un moment dat din viața noastră să ni se prezinte o decizie de acest fel.

Utilizarea dilemelor etice ca formă de predare datează din civilizații la fel de vechi ca Grecia și Imperiul Roman. Astăzi, acestea sunt încă utilizate în anumite contexte educaționale, dar apar și în problemele fundamentale ale politicii și ale vieții de zi cu zi, astfel încât să le înțelegeți și să învățați cum să le rezolvați este mai important ca niciodată.

Ce sunt dilemele etice?

Dilemele etice sunt situații în care există o alegere între două opțiuni, ambele fiind inacceptabile din punct de vedere moral pentru persoana respectivă. Aceste situații pot apărea într-un mod ipotetic, ca parte a unui exercițiu filosofic pentru a înțelege mai bine etica și sistemul de valori în sine; sau pot apărea în viața reală.

Când apare o dilemă etică, cele două alegeri posibile contrazic cumva fie sistemul de valori al persoanei care se confruntă cu situația, fie normele morale ale societății sau culturii în care este cufundată. În orice caz, alegerea dintre cele două opțiuni este foarte dificilă.

Dilemele morale prezintă adesea persoanei o situație. *Știu, știu* (pierde-pierde). Aceasta înseamnă că, indiferent de opțiunea aleasă, vor exista consecințe negative și că acestea sunt considerate acceptabile. Cu toate acestea, în mod normal, ambele opțiuni au și consecințe pozitive, ceea ce face alegerea și mai dificilă.

Aceste dileme pot fi puse la nivel ipotetic, în domenii precum educația, ca metodă de predare. Cu toate acestea, în viața reală pot exista și situații care ar putea provoca o dilemă morală.

Condiții care trebuie îndeplinite pentru a se produce o dilemă etică

În principiu, există trei condiții care trebuie să fie prezente într-o situație pentru a fi considerată o dilemă morală. Primul apare în situații în care un individ, cunoscut sub numele de „agent”, trebuie să ia o decizie cu privire la ce curs de acțiune este cel mai bun.

Acest lucru implică faptul că o situație incomodă sau care merge împotriva valorilor unei persoane, dar care nu implică o decizie, nu ar putea fi considerată o dilemă etică. Pe de altă parte, a doua condiție are legătură cu existența mai multor căi de acțiune posibile, care ar fi legate de prima condiție.

În cele din urmă, a treia cerință pentru ca o situație să fie considerată o dilemă etică este aceea că, indiferent de decizia luată, este necesară încălcarea unui principiu moral. Cu alte cuvinte, în aceste situații nu există o soluție perfectă.

Pentru ce sunt?

După cum am văzut deja, dilemele morale sunt adesea folosite ca resursă educațională în sălile de clasă. Ele sunt utilizate în special în subiecte precum filozofia sau etica; În funcție de situație și context, acestea pot îndeplini diferite funcții.

De exemplu, dilemele etice sunt foarte utile pentru a ajuta un elev să reflecteze asupra propriilor valori și a sistemului său moral. Când este necesar să alegeți între două valori, este mai ușor să vedeți care este considerată mai importantă.

Pe de altă parte, discutarea dilemelor morale în grupuri poate servi la promovarea capacității de dezbateră în rândul elevilor. Este foarte obișnuit ca elevii să difere în calea pe care ar urma-o, astfel încât se poate genera o discuție foarte îmbogățitoare în jurul acestor situații ipotetice.

În cele din urmă, dacă se discută o dilemă morală într-un grup, elevii pot descoperi că există și alte persoane care au puncte de vedere diferite decât ale lor. Acest lucru poate fi foarte util în promovarea valorilor precum toleranța și respectul.

Tipuri

În funcție de diferite caracteristici și variabile, este în general obișnuit să vorbim despre șase tipuri de dileme morale: ipotetice, reale, deschise, închise, complete și incomplete. În continuare vom vedea în ce constă fiecare dintre ele.

Dileme ipotetice

Dilemele ipotetice sunt acelea în care persoana se confruntă cu o situație cu care este puțin probabil să se confrunte în viața reală. Majoritatea celor utilizate într-un context educațional se încadrează în această categorie.

În dilemele ipotetice, este prezentată de obicei o poveste, în care elevul trebuie să decidă ce trebuie să facă protagonistul pe baza propriilor valori și credințe. Cu toate acestea, în unele cazuri, elevul trebuie să răspundă pe baza a ceea ce crede că ar face el însuși într-o situație similară.

Situațiile prezentate în dilemele ipotetice nu sunt complet imposibile, ci pur și simplu neobișnuite. Acest lucru este important, deoarece dacă situațiile ar fi considerate complet în afara realității, elevii ar avea mult mai dificil să empatizeze cu povestea și să se pună în pielea protagonistului.

Dileme reale

În multe privințe, dilemele reale sunt opuse celor ipotetice. Acestea sunt fie situații reale în care persoana trebuie să ia o decizie dificilă, fie un exemplu educațional care este mult mai strâns legat de propria viață a elevului.

În general, dilemele reale tind să implice situații mult mai puțin dramatice decât cele ipotetice. Cu toate acestea, datorită relației dilemei cu propria viață a persoanei, acestea pot trezi emoții mult mai intense.

Atunci când o dilemă etică apare în mod natural în viața unei persoane, consecințele la nivel psihologic pot fi destul de dăunătoare. Acest lucru se datorează faptului că individul trebuie să ia o decizie care contrazice una dintre valorile lor, care uneori provoacă probleme emoționale mai mult sau mai puțin grave.

Dileme deschise

Când se pune o dilemă deschisă, elevilor li se oferă toate informațiile necesare despre o situație; totuși, modul în care se rezolvă povestea nu li se explică. Obiectivul său este de a încuraja elevii să discute cursul acțiunii pe care protagonistul acțiunii ar trebui să îl urmeze.

Acest tip de dilemă etică este utilă pentru a forța elevii să ia o decizie dificilă și să aleagă care dintre valorile lor este cea mai importantă pentru ei. Cu toate acestea, uneori pot genera multe dezbateri; Și dacă situația este foarte extremă, ar putea fi foarte incomod să răspundă.

Dileme închise

În dileme închise, elevilor li se spune nu numai în ce constă situația, ci și ce decizie a luat protagonistul poveștii. Prin urmare, scopul studenților este de a dezbate între ei dacă persoana a făcut ceea ce trebuie sau nu, și de ce.

Dilemele închise sunt mai puțin compromițătoare, în sensul că studenții trebuie doar să judece acțiunile altei persoane (reale sau ipotetice) decât să ia o decizie proprie. Dar din același motiv, generează mai puțină învățare și mai puțină implicare emoțională.

Dileme complete

Atunci când este prezentată o dilemă etică completă, toate detaliile situației analizate sunt împărtășite studenților. În acest fel, participanții sunt pe deplin conștienți de consecințele fiecărei alegeri posibile.

Astfel, elevii nu trebuie să reflecteze atât de mult asupra posibilelor rezultate ale fiecăruia dintre scenariii și să se concentreze doar asupra dilemei morale ridicate. Cu toate acestea, adesea învățarea realizată cu aceste tipuri de situații nu este la fel de completă ca cea care apare în alte tipuri.

Cum să faci față dilemelor etice?

Am văzut deja că majoritatea dilemelor etice sunt ipotetice și, ca atare, nu au consecințe reale în viața oamenilor care se confruntă cu ele. Totuși, ce se întâmplă atunci când ne aflăm într-o situație în care trebuie să luăm o astfel de decizie?

Pentru a ne ajuta să facem cea mai potrivită alegere dacă ne confruntăm vreodată cu o situație de acest tip în viața noastră, au fost dezvoltate diferite sisteme concepute pentru a face față unei adevărate dileme etice.

În continuare vom vedea ce pași trebuie luați atunci când ne confruntăm cu unul dintre aceste scenarii.

Stabiliți faptele din jurul situației

Primul lucru de făcut atunci când vă confrunțați cu o dilemă etică este să determinați dacă situația necesită cu adevărat luarea unei decizii care să contravină propriilor valori.

Uneori conflictul este doar aparent, deci este necesar să ne gândim profund la ceea ce se întâmplă pentru a încerca să găsim o soluție alternativă.

Reflecții asupra valorilor implicate

Dacă s-a stabilit că există într-adevăr un conflict între mai multe valori, indiferent de decizia luată, următorul pas este identificarea celor care sunt implicate. Mai târziu, odată ce sunteți conștient de ceea ce este în joc cu fiecare opțiune, puteți lua o decizie motivată.

Să ne imaginăm, de exemplu, că o persoană trebuie să aibă grijă de familia sa, dar nu are bani pentru a cumpăra mâncare pentru ei și nici o modalitate de a o obține. Într-o zi, mergând pe stradă, găsește un portofel plin de bani. Persoana ar trebui să decidă între a duce portofelul la poliție și a fi un bun cetățean sau a folosi banii altor persoane pentru a avea grijă de ai lor.

În această situație, am putea identifica, pe de o parte, valoarea persoanei de a nu folosi bani care nu îi aparțin și, pe de altă parte, aceea de a-și hrăni familia. Persoana implicată ar trebui să reflecte care dintre ele este mai importantă înainte de a lua o decizie.

În exemplul anterior, este important de menționat că nu ar exista un răspuns complet corect: în ambele scenarii, persoana ar trebui să sacrifice una dintre valorile sale pentru a o urma pe cealaltă.

Implementați planul și reflecții asupra rezultatelor

Odată ce valorile implicate într-o situație specifică au fost identificate și care dintre ele este cea mai importantă, a fost stabilit, următorul pas este să acționăm pe baza acestei ierarhii. În general, în aceste scenarii este de obicei foarte dăunător să eviți să iei o decizie de teamă să nu greșești.

Dilema lui Heinz

Este unul dintre cele mai utilizate exemple de dilemă morală. În el, Heinz trebuie să cumpere medicamente pentru soția sa, care moare și nu ar supraviețui fără ea. Cu toate acestea, deși medicamentul costă 1000 de euro, singurul farmacist care îl vinde a umflat prețul și cere 5000 de euro.

Heinz a reușit să strângă doar 2.500 și nu are cum să obțină mai mulți bani. Deși bărbatul explică situația farmacistului, farmacistul refuză să-i vândă cele mai ieftine medicamente sau să-l lase să plătească jumătate mai târziu. În acest moment, Heinz are în vedere să fure medicamentul. Ce ar trebui să faceți în această situație?

Dilema „șmecherului”

Un elev de liceu a pictat fațada clădirii, iar directorul centrului vrea să știe cine este responsabil. Pentru a realiza acest lucru, el îi amenință pe toți studenții din clasa în care se găsește vinovatul că își suspendă cursul academic, cu excepția cazului în care este predat sau dacă cineva îi spune cine a făcut graffiti-urile.

Un alt student știe cine este responsabil și se confruntă cu o dilemă. Ar trebui să-i spună regizorului cine a fost pentru a evita pedepsirea tuturor colegilor săi? Sau, dimpotrivă, ar fi mai bine să păstrăm tăcerea pentru a nu deveni „șmecher”?